

Válasz Dér Csilla Iona hozzászólására

Először is köszönöm a hasznos megjegyzéseket és az érdekes továbbgondolandó kérdések felvetését.

A kritikai észrevételekre tételesen szeretnék néhány mondatban reagálni, mert fontos problémákat vetnek fel, és néhány helyen pontosítani szeretném az eredeti kéziratban megfogalmazott állításaimat.

1. Az, hogy csak a kétszeresen jelölt alakok fordulnak elő nagyobb számban, számomra az analógia hatását mutatja. Úgy tűnik, hogy a „birtokosság”, mint grammatikai viszony a két főnév között, nem volt annyira transzparens, hogy mindig jelölni akarták volna, azaz az egyszerűen jelölt (csak birtokos személyragot tartalmazó) főnév + „névutó” egységek szinte csak véletlenszerűen fordulnak elő ebben a kódexben. Ezt úgy gondolom, hogy a már folyamatban lévő grammatikalizáció magyarázhatja. Az analógia behozta vonás annyira (és valószínűleg csak annyira) tekinthető a résztvevő elemek sajátjának, amennyire azoknak a még meglévő főnévi jellege lehetővé tette egy főnévi személyrag viselését.

A névmást tartalmazó kétszeresen jelölt névutós kifejezések gyakori volta valóban elősegíthette az analógia hatását, hiszen nagyon gyakoriak (pontos statisztikák készítése folyamatban van, a kereshető adatbázis segítségével).

2. Az AxP kategória elsősorban a magyar nyelvtörténeti irodalomban helyzetviszonyító főnévnek hívott elemeket tartalmazza. A grammatikalizációs sor pontosabban megfogalmazva úgy néz ki, hogy N-ből lesz AxP, majd az [AxP + P]-ből lesz P. Az AxP nem önállóan grammatikalizálódik P-vé, hanem a P-ben már jelen lévő elemmel összeolvadva mintegy „rá”-grammatikalizálódik a P-re. (Ez valóban nem volt mindenhol hangsúlyozva a kéziratban.)

Dér Csilla Iona felveti, hogy a főneveknek ez a szemantikai csoportja szerepet játszik a határozószók és igekötők kialakulásában is. Ez valóban így van. Véleményem szerint ezek az elemek mind az „adpozíció” tágan vett kategóriájához tartoznak (l. a kéziratban is idézett Asbury *et al.*, 2007, melyben emellett érvelünk), így ez egyáltalán nem jelent problémát. A névutók, határozói ragok, igekötők és (hely)határozószók beilleszthetők egy kiterjesztett PP-be, így főnévből való grammatikalizálódásuk nem meglepő, de a történeti folyamat leírása ezeknek az elemeknek a keletkezésére egy ilyen elméleti háttérrel még a jövő feladata.

A továbbiakban az adatok statisztikai vizsgálata is célom (amelyben a kereshető adatbázis nagy segítség), és az is, hogy a Jókai-kódex adatait összevessem más kódexek adataival. A grammatikalizáció különböző mértékét mutató névutók összehasonlítása, valamint az egyes névutók viselkedésének történeti változása is segítséget adhat az itt felvetett javaslatok pontosításában.